

Tervezés és a szerzői jog

Az MMK előkészítő anyaga a 1032-es kormányhatározat 3. pontjához

Kormányhatározat 3. pont: felhívja az igazságügyi minisztert és a Miniszterelnökséget vezető minisztert, hogy vizsgálják meg a szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvény építészeti alkotásokra, műszaki létesítményekre, illetve azok terveire vonatkozó rendelkezéseit, és - szükség esetén - tegyenek javaslatot a vonatkozó szerzői jogi szabályozás módosítására.

A Magyar Mérnöki Kamara javaslata

A tervező, mint a szerzői jog jogosultjának meghatározása

A Sztj.-ben fontos annak definiálása, hogy a műszaki létesítmények tervének (a mű) megalkotója (szerző) a tervező, aki a tervezéshez megfelelő jogosultsággal rendelkezik, és aki a tervet a jogszabályi előírásoknak megfelelően elkészítette és aláírta.

A terv, mint a szerzői jogi védelem alatt álló mű meghatározása

Műszaki létesítmény terve alatt értjük azt a tervet, amelyet a fentebb meghatározott tervező az ott meghatározott módon elkészített. A Ptk. értelmében tervezési szerződés alapján a vállalkozó tervezőmunka elvégzésére és a tervdokumentáció átadására, a megrendelő annak átvételére és díj fizetésére köteles. Mindezeket figyelembe véve a „műszaki létesítmény terve” alatt értjük a tervező munkájának eredményeként előállt tervdokumentációt, amelyet a jogosultsággal rendelkező tervező tervezési szerződés alapján jogszabályi előírásoknak megfelelően készített.

A terveken túli mérnöki alkotások/szerkezetek szerzői joga

A Sztj.-ben található felsorolás nem taxatív jellegű, ami lehetőséget biztosít arra, hogy a tervek mellett más mérnöki alkotásokat/szerkezeteket is – az építészeti alkotások megnevezéséhez hasonlóan – általános jelleggel megfogalmazzunk és a szerzői jogi szabályos hatálya alá helyezzünk. Elengedhetetlenül fontos, hogy ne csupán a műszaki létesítmények terveit helyezzük a szerzői jogi szabályozás hatálya alá, hanem minden mérnöki alkotást.

(Egy közlekedési létesítmény tervezése során – pl. autópálya – rendkívül lényeges önálló alkotás az annak létjogosultságát, hasznosságát bizonyító forgalmi modell is.)

Számos olyan építmény áll és épül a környezetünkben, amely nem az épületek, hanem az építmények kategóriájába tartozik. Ilyenek többek között a hidak, a víztornyok, az antennatornyok, a toronyházak (határterület az építészeti és a mérnöki vonatkozás megítélésében), az alagutak, a metró, a vasút. Szerzői jogi szempontból ezen alkotások esetébe az arány talán meg is fordul.

A mérnöki alkotások szerzői jogi védelmének ideje

A védelmi idő vonatkozásában a mérnöki alkotások, tervek között fontos különbséget tennünk. Míg pl. a tartószerkezet az épületek élete során az építészeti értékek lényeges hordozója, addig gépészeti és villamos berendezései töredék idő alatt cserélődnek.

Fontos annak hangsúlyozása, hogy a különböző mérnöki alkotásokhoz fűződő védelmi időt nem lehet egységesen meghatározni.

A felhasználási szerződés – jelen szerződéses gyakorlat

A generáltervező, mint a megrendelővel jogviszonyban álló tervező felelős az altervezők munkájáért is, jogvita esetén ugyanakkor a tervezői felelősséget a gyakorlatban az altervezőkre, azaz jellemzően a többi szakági tervezőre hárítja a jogszabályok és a köztük fennálló tervezési szerződés alapján. Az esetek döntő többségében a vállalkozó generáltervező csak a nevében generálvállalkozó, hiszen jellemzően nem képes sem a szerződés pénzügyi teljesítéséért anyagilag helytállni, sem szakmailag azt elbírálni. Ilyen esetekben azonban az altervező nem kerül jogviszonyba a megbízóval (építtetővel), a vitás ügyeit csak a névleges generáltervezőn keresztül intézheti. Részből ennek következménye, hogy a generáltervező szerződéskötéskor a saját érdekeit is feláldozva aláírja azt a feltételt, hogy a továbbtervezés (felhasználás) szerzői jogáról is ingyen lemond, és tudomásul veszi, hogy a szerződés keretében elkészült terveket (a tervek alapján elkészült épületet) harmadik személy (bárki) továbbtervezhesse, átalakítását megtervezhesse.

Az altervezők (jellemzően szakági tervezők) szerzői jogainak védelme érdekében fontosnak tartjuk a Sztj. kógens rendelkezésekkel történő kiegészítését, amelyek minden olyan esetben biztosítják az altervező számára a vagyoni szerzői jogokat, amikor az ő megrendelője azokról a saját megrendelője javára lemondott.

Ebben a témakörben további probléma, hogy a jelen gyakorlat szerint a megrendelő a szerződés keretében kiköti, hogy a tervező a szerződés teljesítése után nem emel kifogást az ellen, hogy a tervet később egy előre meg nem nevezett harmadik fél továbbtervezze. Ezáltal a mű a szerzőtől teljes egészében elválik. A kikötéssel a megrendelő teljes körű felhasználási jogot szerez a terv felett, ugyanakkor a felhasználási jogosultságért megfelelő mértékű díjat nem fizet. Ezen, a tervezőkre hátrányos szerződéskötéses gyakorlat megváltoztatása érdekében fontosnak tartjuk az Sztj. rendelkezéseinek a kiegészítését olyan eltérést nem engedő garanciális szabályokkal, amelyek az egyes szerződések kötelező elemeivé válnak, függetlenül attól, hogy azokra a szerződésekben hivatkoznak-e vagy sem. Minden olyan esetben, amikor a szerződésből megállapítható, hogy a tervező egyoldalúan diktált szerződést írt alá, a tervező a Sztj. alapján a megrendelőtől követelhesse a felhasználási jog teljes körű átadásért járó, a jogszabályban meghatározott mértékű díjazást.

Felhívtuk a figyelmet arra is, hogy a tervezési folyamatban a szerzői jog nem jelent automatikusan továbbtervezési jogosultságot.